

Ihmispainoiden älykkyys ja testit

Juha Valste

Kiitos pääsuunnittelija Markku Javanaiselle *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 5/2004 olleesta kiinnostavasta ja asiallisesta artikkelista ”Gorillan älykkyysosamäärä 70–95” – tieteellinen myytti?” Aihe on tavattoman kiinnostava ja asia useimmiten väärin ymmärretty. Hienoa, että Javanainen otti sen esiin. Haluaisin kuitenkin kommentoida Javanaisen viitettä omaan tekstiini. Kirjassa *Apinasta ihmiseksi* (WSOY, 2004) käsittelem ihmisen, ihmispainoiden ja eräiden muidenkin ”fiksujen” eläinten kulttuureja, osaamista ja oppimiskykyä eri kohdissa usean sivun verran.

Javanaisen mukaan väitän, että älykkäimpien simpanssien ja gorillojen älykkyysosamäärä vastaa ihmisellä arvoa 70–80. Tätä en ole tarkoittanut – enkä mielestäni myöskään näin väitä. Kirjan sivulla 256 sanon seuraavaa (kursivoinnit nyt tehtyjä): ”Vangituilla eläimillä suoritettujen tutkimusten mukaan kaikkein älykkäimmät simpanssit ja gorillat *voivat selviytyä testeissä tehtävistä*, jotka vastaisivat ihmisellä suunnilleen älykkyysosamäärää 70–80. *Tähän lukuun on suhtauduttava hyvin varovasti, koska eri lajien vertaaminen tällä tavalla toisiinsa on sekä arveluttavaa että väärin.*”

Muuten: joudun jatkuvasti tekemisiin ihmisten kanssa, jotka kertovat ”tietävänsä”, että ”neekerit” (tai Australian aboriginaalit, melanesialaiset, romanit, arabit jne.) ovat ÄO-testien perusteella paljon ”tyhmempiä” kuin me ”valkoiset”. Olisi todella kiinnostavaa saada lukea esimerkiksi Markku Javanaisen kirjoittamaa tietoa siitä, kuinka ÄO-tutkimuksia on kritiikittä ja/tai päämäärähakuisesti käytetty ihmisväestöjen välisten erojen ja varsinkin ”valkoisten” paremmuuden todisteluun.

Kun vertailu on vaikeaa jo yhden lajin sisällä, useamman eri lajin älykkyuden objektiivinen vertaaminen älykkyysosamäärien avulla toisiinsa lienee jokseenkin mahdotonta. Parhaimmillaan tällaiset vertailut antavat jonkinlaisen hyvin rajoitetun ja väistämättä myös yksinkertaistetun kuvan lajien välisten erojen suuruusluokasta, pahimmillaan ne vääristävät koko asian – kuten Javanainen oivallisesti osoittaa.

Kirjoittaja on biologi ja Suomen Luonto -lehden toimittaja. juha.valste@pp.inet.fi